

KÖZIGAZGATÁSI ÉS IGAZSÁGÜGYI
MINISZTERIUM
EMBERI JOGI MUNKACSOPORT

Ikt. szám: XVII – E/24/2/2013

LMBT EMBEREK JOGAIÉRT FELELŐS TEMATIKUS MUNKACSOPORT

EMLÉKEZTETŐ
2013. JÚNIUS 28.

Helyszín: Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, 1055, Budapest, Kossuth tér 2-4, 439/a tárgyaló

Időpont: 2013. június 28.

Tárgy: Az LMBT Emberek Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport Alakuló Ülése

Jelen vannak: a mellékelt jelenléti ív szerint

Dr. Répássy Róbert, Igazságügyért Felelős Államtitkár, az LMBT Emberek Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport elnökeként köszöntötte a Munkacsoport tagjait. Kiemelte, hogy a napirendi pontokat nem az Államtitkárság, hanem a Munkacsoport tagjai javasolták, Ő pedig készséggel válaszol a felmerült kérdésekre, problémákra.

Dombos Tamás, a Háttér Társaság a Melegekért képviselője kifogásolta, hogy nem látja a napirendi pontok között az LMBT Szövetség javaslatait, továbbá a felsorolt témák szerinte nem egy ülés témái, így ajánlotta egy munkaterv készítését is. Felvetette, hogy minden munkacsoportülésnek külön tematikája legyen azért, hogy hatékonyabb legyen az együttműködés.

Dr. Répássy Róbert egyetértett a tematikus felvetéssel, és javaslatot tett a napirendi pontok összevonására. A továbbiakra azt javasolta, hogy bizonyos kérdéseket tárca szinten kezeljenek a Munkacsoport ülésen is.

Bagyinszky Ferenc, a TASZ képviselője elmondta, hogy az LMBT emberek, párok és családok jogi helyzetét emberi jogi szempontból nézték meg, végigvették, hogy milyen jogi változások történtek. Javasolták, az Alaptörvényben szereplő „házasság” definíciójának megvitatását, kifogásolták, hogy a PTK-ban szereplő családjogi fejezetből kikerült a bejegyzett élettársi kapcsolat. Ezzel kapcsolatosan az Alapvető Emberi Jogok Biztosa beadványt is nyújtott be. A TASZ összességében úgy értékeli, a Kormány teljesítménye az elmúlt évek alapján nem LMBT barát. Kifogásolta, hogy fontos lenne a gyermeket vállaló szülők helyzetének felülvizsgálata is.

Dr. Répássy Róbert elmondta, hogy az ülés célja az álláspontok közelítése, és örül, ha szót ejthetnek arról, hogy az Alaptörvény rendelkezéseinek milyen jogi következményei vannak. A Kormány álláspontja szerint a korábbi Alkotmány nem definiálta a családot, és ugyanúgy csak a diszkrimináció általános tilalmát hirdette. Az Alaptörvény csak ezt a helyzetet konzerválja ebben a kérdésben, véleménye szerint nincsen jogi következménye a változásnak, azaz nem szenvednek hátrányt az azonos neműek a korábbi állapothoz képest. Bekerült az Alaptörvénybe egy mondat arról, hogy a családi kapcsolat alapját a házasság és a szülő-gyermek viszony jelenti, és állítják, hogy ez nem a család fogalmának lezárása, illetve kizáró értelmezése, pusztán a családi kapcsolatok alapjának tipikus megfogalmazását jelenti.

Csuhány Péter, a KIM Alkotmányügyi Főosztályának jogi szakreferense kiegészítésképp elmondta, hogy az Alaptörvény rendelkezik a családi élet tiszteletben tartásával is. Hozzátette, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezménye is a családi élet alapjának a férfi-női kapcsolatot tekinti, és az Alkotmánybíróság is le tudja vezetni azokat a rendelkezéseket, ami az egyéb családi formák elismeréséhez és jogvédelméhez szükséges. Így csak erre a cikkekre koncentrálni megtévesztő lehet. Kiemelten fontosnak tartotta, hogy Magyarország is úgy alakítja jogszabályait, hogy azok a nemzetközi jogoknak megfeleljenek.

Dr. Répássy Róbert elmondta, hogy az Alaptörvényt követően is születtek olyan törvények, amelyek bővítették a kérdéses kört, ilyen pl. a Büntetőtörvénykönyv a közösség tagjai elleni erőszak tényállása, amely már szélesebb körben, de példázó jelleggel sorolja fel a diszkrimináció tilalmát. Az Alaptörvény az LMBT emberek diszkriminációját kizárja.

Dombos Tamás válasznak tartja, hogy a Kormány arra hivatkozva emeli be a házasság definícióját az Alaptörvénybe, hogy az Alkotmánybíróság eddig is férfi és nő közötti kapcsolatként írta le a házasságot, de amikor az AB a szexuális irányultság ellen való diszkrimináció miatt foglalt állást, akkor azt nem veszik bele az Alaptörvénybe. Valóban, az Emberi Jogi Egyezmény a házasságot férfi és nő közti viszonyként írja le, de egy osztrák ügyben azt is kimondták, hogy ez nem jelenti azt, hogy kizárnák az azonos nemű párok házasság elismerését. Ha a Kormány valóban az Emberi Jogi Egyezmény alapján hozta meg döntését, akkor ezek alapján Alaptörvényi módosítás nélkül is be lehetne vezetni a meglegházasságot. Megjegyezte továbbá, hogy három felkért nemzetközi jogi szakértő is kifogásolta a családra vonatkozó állítást, kimondva, hogy az Alaptörvény szövege így félreérthetővé válik. Kifejezte viszont abbéli örömét, hogy a jogszabályalkotók nem kizáró fogalmat akartak megalkotni, ezt azonban jogalkalmazási szinten nem így látja. Példaként hozta fel a Labdarúgó Szövetség iránymutatását, amit már az Egyenlő Bánásmód Hatóság előtt is tárgyalnak. Eszerint a családi kedvezmények csak a különböző nemű párokra érvényesek, indoklásukban pedig az Alaptörvényre hivatkoztak. A Polgári Törvénykönyvben a bejegyzett élettársi kapcsolatok kivételére egy parlamenti vitában az volt az érv, hogy a családjogi könyvben nem elhelyezhetőek azok az intézmények, amik nem tekinthetők családnak.

Dr. Répássy Róbert kifejtette, hogy az Alkotmányügyi Bizottság ülésén ezzel kapcsolatosan elmondta álláspontját. Kétségtelen, hogy a kereszténydemokrata képviselők ezt a helyzetet máshogy értelmezik, de bízik a jogszabály értelmezők munkájában. Áttért az ombudsman által az Alkotmánybíróság számára megküldött kérdésére, miszerint a bejegyzett élettársi viszonyban élők hozzátartozónak minősülnek-e, ezzel kapcsolatban az álláspontja egyértelmű. Az Alkotmánybíróság majd eldönti, hogy ezt az értelmezést elfogadja-e. Azt tapasztalja, hogy a lehetséges értelmezéseket mindig a negatív oldalról közelítik meg, és sosem a másiktól, ahogy abban is biztos, hogy nincs olyan párt ma Magyarországon, amelyik engedne a

diszkrimináció általános tilalmából, valamint hozzátette, hogy kodifikációs vitának tartja a taxatív felsorolás kérdését.

Dombos Tamás visszatért arra, hogy olyan jogszabályokat kellene alkotni, amit nem lehet ennyi oldalról támadni. Kritizálta továbbá, hogy szerinte az emberi jogi szervezetekkel nem történik ez ügyben a törvények elfogadása előtt konzultáció azért, hogy közös álláspontra jussanak.

Dr. Répássy Róbert megköszönve a kritikát elmondta, hogy a törvényeket szövegezők nem érzik úgy, hogy ezek emberi jogi egyezményekben ütköznek. Abban viszont egyetért, hogy az Alaptörvény az LMBT emberek jogaival kapcsolatban nem tett előrelépést.

Dombos Tamás feltette a kérdést, hogy amennyiben az Emberi Jogi Egyezmény, és a Strasbourgi Bíróság nem zárja ki az egyneműek házasságát, amennyiben arra politikai szándék van, akkor a Kormány ezt a magyar Alaptörvény kapcsán is így gondolja?

Dr. Répássy Róbert válaszában elmondta, hogy ennek a Kormánynak biztos nincs olyan szándéka, hogy engedélyezze az egyneműek házasságát. Az Alkotmánybíróság folytat olyan gyakorlatot, ami az Alkotmány egyes rendelkezéseinek egymásra vetítéseiből akár még a főszabállyal ellentétes következtetésre vezethet. Példaként felhozta a regisztrációs élettársi kapcsolat tematikáját is, ha ezt átkeresztelik egynemű párok házasságának, nem tudja, vajon megfelel-e az Emberi Jogok Egyezményének. Vannak ugyanis olyan jogok, amelyek nem értelmezhetőek egynemű párok házassága esetén, hiszen nem ugyanaz a jogi tartalom. Pl. a PTK is kimondja, hogyha az élettársi kapcsolatból gyermek születik, akkor azonosak a jogkörök a házasságban élőkkel. Hozzátette, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolatra a külön erre vonatkozó törvény az elsődleges, csak az ott megszorításként alkalmazott szabályok térhetnek el a mögöttes jogszabály tartalmától, tehát a bejegyzett élettársak azonos jogviszonyban vannak a házasságokkal, kivéve a felsorolt kivételekben.

Dr. Boros Zsuzsa Barbara, a Magánjogi és igazságügyi kodifikációs főosztály munkatársa megerősítette, hogy a külön törvényi rendelkezések irányadóak a bejegyzett élettársi viszonytal kapcsolatban.

Dr. Répássy Róbert elmondta, hogy az új BTK-ban ahol a törvény élettársat említ, ott a bejegyzett élettársat is érteni kell. Hozzátette, hogy míg az Alaptörvény a házasság intézményét védi, addig a bejegyzett élettársi kapcsolatot nem, tehát az államnak van egy intézményvédelmi kötelezettsége, ezért fokozottabb a büntetőjogi védelme is, de ez más jogállásban is megjelenik.

Dombos Tamás áttérve a gyerekvállalásra kifejtette, hogy az előző PTK lehetővé tette, hogy az amúgy is gyermeket nevelő partnerek örökbe fogadhassák a másik fél gyermekét, ez pedig jogbiztonságot jelentett. Ez a rész szerinte indoklás nélkül került ki a PTK-ból.

Dr. Répássy Róbert két esetre konkretizálta a vitát előfordulhat, hogy a vér szerinti szülő hozzájárul ahhoz, hogy a bejegyzett élettárs örökbe fogadja a gyermeket. A másik esetben a szülő nem él, és így lehet örökbe fogadni.

Dombos Tamás válaszában vázolta, hogyan nevelhetnek LMBT párok gyermeket. Nagyon sok esetben olyan párok, akik korábban heteroszexuális kapcsolatban vállaltak gyermeket, jelenleg azonos neművel élnek kapcsolatban, és közösen nevelik egyikük gyermekét. Ha a

korábbi kapcsolatban a másik szülő már nem él a gyermekhez fűződő jogával, akkor a gyermek örökbe fogadható, az másik kérdés, hogy mi történik, ha a másik vér szerinti szülő jelen van a gyermek életében. A jelenleg hatályos jogszabályok nem teszik ugyanis lehetővé, hogy három szülője legyen egy gyermeknek, viszont ez a helyzet egyszerűen megoldható lenne a szülői felügyeleti jog megosztásával, amire számos külföldi példa ismeretes. Magyarországon egyedülálló nőknek a mesterséges megtermékenyítés igénybe vehető, így a leszbikus nőket semmi nem akadályozza meg abban, hogy egyedülálló nőként gyermeket vállaljanak. A mai örökbefogadásra vonatkozó jogszabályok szintén nem zárják azt ki, hogy egyéni örökbefogadást végezzenek, így egy azonos párkapcsolatban élő személy is elmehet a gyámhatóságra, és elindíthatja az örökbefogadást. Ebben az esetben a gyermeknek ugyanúgy jogilag csak egy szülője lesz, ami megint nem szolgálja senki érdekét, hiszen ugyanúgy azonos neműek mellett nő fel a gyermek. **Dombos Tamás** nem lát arra ésszerű indokot, hogy miért ne lehetne a két szülőt a felsorolt esetekben jogilag is elismerni, amiről a magyarországi UNICEF is kifejtette véleményét a készülő törvényhez fűződő megjegyzéseiben.

Dr. Répássy Róbert elmondta, hogy a vitákban különböző szempontok merültek fel: mivel a nevelőszülői viszony is egyfajta jogi kapcsolat, ezért világos, hogy örökbefogadás nélkül is jogi viszony fűzi a nevelőszülőkhöz a gyermeket (tartási kötelezettség, stb.) Mindemellert megfontolható a javaslat úgy, ha függő jogi helyzet áll fenn, örökbe fogadó és gyermek között, egészen a gyermek 18 éves koráig, amikor is nyilatkozhat arról, hogy szeretné-e továbbra is a kapcsolatot fenntartani és a jogi viszonyt megerősíteni.

Dr. Boros Zsuzsa Barbara hozzátette, hogy az örökbefogadás kiskorú gyermek esetében lehetséges, tehát megfontolandó, hogy ha egy függő helyzet alakul ki, hogyan lehet azt jogilag szabályozni. Ma mostohaszülői helyzetre van lehetőség. Ebben az esetben mindkét irányban tartási kötelezettség áll fenn. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt az esetet sem, hogyha az egyik vér szerinti szülő meghal, megteheti, hogy korábban készített végrendeletében a másik, nem vér szerinti szülőt gyámként nevezi meg, azaz Ő is törvényes képviselő lesz.

Dr. Répássy Róbert szerint két jogi érdek áll egymással szemben. A gyerekek a vér szerinti szülő felé való jogát fenn kell tartani, de ha egyszer egy gyermeket örökbe fogadtak, nem kérvényezheti annak felbontását, azaz nem döntheti el, hogy Ő szeretné-e fenntartani a jogállását az örökbefogadó szülővel. Ez természetesen heteroszexuális párok esetében is fenn áll.

Dombos Tamás szerint **Dr. Répássy Róbert** javaslata előremutató. A gyámság sok kérdést rendez, de vannak hiányosságai is, ilyen, hogy gyermek mostohaszülője után nem örökölhet; végrendekezni ugyan lehet, de magas illetéket kell fizetni. Abban az esetben előremutató a javaslat, ha a függő helyzet minden jogot biztosít a gyermeknek. Probléma ugyanis, hogyha a család megszűnik, a párok elválnak, akkor a gyámnak nem kell tartásdíjat fizetnie, tehát ekkor megszűnik a tartási kötelezettség.

Dr. Boros Zsuzsa Barbara szerint az öröklés összetett kérdés. Az öröklésnél a gyermek örököl az örökbefogadó és a vér szerinti szülő után is. Ugyanakkor a végrendekezésre szeretné buzdítani az új PTK az embereket és lehet, hogy ily szempontból nem kedvező az illeték mértéke.

Dombos Tamás megjegyezte, hogy kevesen kötnek bejegyzett élettársi kapcsolatot, és hihetetlennek tartja, hogy nagyon kevés LMBT ember él ezzel a lehetőséggel. Ha a

Kormánynak fontos, hogy házasságot kössenek az emberek, akkor szerinte ez is legyen fontos, és indítsanak kampányt érte.

Dombos Tamás egy olyan kutatásról számolt be, ami ezt a témát feszegette 2010-ben az LGBT emberek körében. Az egyik legfontosabb érv a bejegyzett élettársi kapcsolat ellen az volt, hogy a megkérdezettek attól tartottak, hogyha gyerekvállalást terveznek, akkor akadályokba ütköznek, pl. kizárják magukat a mesterséges megtermékenyítés lehetőségéből. Másik fontos szempontként az merült fel, hogyha azonos nemű párok anyakönyvvezetőhöz mennek ez ügyben, főleg kisebb településen, ki fog derülni kik voltak az alanyok. A harmadik döntő szempont a formalizáció kérdése, aminek ellensúlyozására kampányokra lenne szükség. Az első kettő megoldásához az állam segítsége szükséges.

2. napirendi pont: a diszkrimináció kérdése

Dr. Répássy Róbert azt javasolta, hogy válasszák külön a diszkrimináció kérdését jogszabályi és gyakorlati szintre.

Bagyinszky Ferenc szerint a családok helyzete jogilag nem tisztázott, ami főleg az oktatás és az egészségügy területén jelenik meg. Ha nincs egy szülőnek szülői felügyeleti joga, akkor szülői jogait nem tudja gyakorolni. Emellett főleg a gyakorlatban valósul meg diszkrimináció.

Dombos Tamás kifogásolta, hogy az oktatás területén nincs jogszabályi szinten tisztázva, hogy a szülők körének miben van döntési joga. A gyakorlatban nem szokott ez probléma lenni, de ettől függetlenül jogilag is tisztázni kell a helyzetet. A transz nemű emberek foglalkoztatási és egészségügyi kérdései is fontosak. Itt a diszkrimináció széles körben merül fel, ma a nemi átalakító beavatkozásokhoz maximum 10%-ban járul hozzá a társadalombiztosítás, ami rendkívül kevés, ugyanis ez egy egészséget helyreállító beavatkozás, nem esztétikai jellegű kizáróan. Nemzetközi ajánlások és Emberi Jogi Bírósági döntések állnak ezzel kapcsolatosan rendelkezésre, hiszen alapvető emberi jogi kérdés és mégse veszik figyelembe. Szemben a homoszexualitással, amit a betegség listáról levettek, a transz szexualitást még annak tekintik a BNO-ban és emiatt egészségügyi alkalmatlanságot jelent sok szervnél. Ha valakit egyszer transzszexualizmussal diagnosztizáltak, akkor az végérvényes, hiába esik át nemátalakító beavatkozáson. Ez szintén probléma, ugyanis ezeket az embereket gyógyultnak minősítik, tehát nem kellene őket kizárni azokból a munkakörökből, amik a transzszexuálisokra alkalmatlanságot állapítottak meg.

Az oktatási tartalmak szabályozása szintén lényeges probléma. A Magyar LGBT Szövetség már három részletes ajánlást tett le az asztalra, erről azonban nem készült visszajelzés, sem összefoglaló. Felháborítónak tartja, hogy fiatalok úgy kerülnek ki a közoktatásból, hogy nem találkoznak a homoszexualitás témájával, holott erre vonatkozóan is vannak nemzetközi szabályozások.

Brassói Sándor, az EMMI Köznevelésért Felelős Államtitkárság képviselője elmondta, hogy szerinte vannak vélt és valós fajtái a diszkrimináció. A tartalmi tantervi működéssel kapcsolatosan megjegyezte, hogy az elmúlt 15 évben az LGBT Egyesülettől és LABISZ-tól érkezett panasz arra vonatkozóan, hogy előfordul diszkrimináció oktatási intézményben. A köznevelési törvény nem foglalkozik családügyi kérdésekkel, hiszen arra más jogszabályok vonatkoznak. A tantervi szabályozások ugyan nem említik az LGBT fogalomkört, de a

heteroszexualitást sem, a tanárra van bízva a kérdéskör. A működési szabályokban nincs jogszabályokból következő diszkrimináció.

Kissné Erdélyi Gabriella az Egészségügyi Államtitkárságról a kapcsolattartási és önrendelkezési jogra, illetve a közeli hozzátartozó fogalmával kapcsolatosan valóban hiányosságokat tapasztal. Ha van a civil szervezeteknek szövetszerű javaslatuk, meg fogják vitatni, a cselekvőképesség miatt a törvény úgyszólván nyitva lesz. Azt javasolta, hogy a transz szexuálisokat illetően inkább az Egészségügyi Államtitkársággal vegyék fel a kapcsolatot, és szakértő bevonásával vizsgálják a kérdést. A műtét veszélyes, ennek felülvizsgálata jelenleg zajlik, de jelezni fogja, hogy a kérdés rendezésére van igény.

Brassói Sándor kiegészítésként azt mondta, hogy a kutatások szerint az iskolások nem zaklatottak. A 2011-es törvénybe bekerült, hogy 500 fő felett iskolapszichológust kell alkalmazni, aki tudja a kérdéses helyzeteket kezelni. Hozzátette, hogy a tankönyvekben egyáltalán nem megengedett a diszkrimináció, és az egész EU-t tekintve nagyon komolyan ellenőrzik a tankönyvek szövegeit.

Dombos Tamás cáfolta Brassói Sándor azon kijelentését, hogy Magyarországon az iskolákban nem érne a fiatalokat zaklatás azért, mert az LMBT közösséghez tartoznak. Elmondta, hogy itthon 3 kutatás készült az LMBT emberek iskolában való tapasztalataival kapcsolatban, amiből az derült ki, hogy a válaszadók 36%-át érte hátrányos megkülönböztetés az iskolában. A 2010-es kutatás alacsonyabb érintettséget hozott ki, ezt is megküldték az Oktatási Államtitkárságnak. Az Unió Alapjogi Ügynöksége is készített kutatást Európa szerte, ami 90 000 LMBT embert érintett, magyar nyelvű publikációja még nincs, de a honlapjukon elérhető. Az adatok negatív eredményeket tartalmaznak, de kiderül, hogy nagyon mások az LMBT emberek mostani tapasztalatai. Tény, hogy többen vállalják fel másságukat, illetve szerinte rendkívüli módon megnőtt a szélsőséges véleményt vallók száma. Erre természetesen nem az oktatási tárcaától várják a megoldást, de nem lehet azt mondani, hogy nincs probléma. Fontosnak tartja, hogy az LMBT embereket diszkrimináció éri, és próbáljanak meg elfogadásra ösztönző programokat indítani. Szükségesnek tartja a gyakorlati ismeretek szélesítését is, mint az életvezetési ismeretek elsajátítása, a családjogi szabályozás, hisz fontos, hogy tudják a fiatalok, hogyha őket zaklatás éri, hova fordulhatnak. A tankönyvekre vonatkozóan is végeztek kutatásokat, amiből számukra az derült ki és kiderült, hogy még a biológia tankönyvekben sem szerepel a homoszexualitás témája.

Dr. Répássy Róbert elmondta, hogy Ő inkább a jogi feltételekre szeretne koncentrálni. Fontos a közvélemény formálása, de az első lépés a jogi környezet szabályozása, és a hiányosságok kijavítása. Ha látnak olyan jogszabályt, ami diszkriminatív, van lehetőség a megváltoztatásra.

Brassói Sándor szerint veszélyes bevinni a problémát a Nemzeti Alaptantervbe, ugyanis vannak olyan tanárok, akik személyiségükből adódóan nem tudnak beszélni erről a kérdéstről.

Dr. Répássy Róbert azt javasolta, hogy a további szakmai egyeztetés céljából az LMBT társaságok vegyék fel a kapcsolatot az illetékes államtitkárságokkal, továbbá felhívta a figyelmet arra, hogy az eseményről készült emlékeztető mellé csatolják a civil szervezetek írásos javaslatait is. Azt ajánlotta, hogy a további napirendi pontokat augusztus végén vitassák meg.

Az emlékeztetőt hangfelvétel alapján készítette: Perlaki Fanni Laura